

ВІДГУК

офіційного опонента *Пайкуш Маріанни Андріївни* на дисертаційне дослідження **Омельчука Михайла Анатолійовича** «Формування професійної компетентності з надання першої долікарської допомоги у майбутніх провізорів» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) (спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти)

У процесі реформування системи охорони здоров'я України та в умовах триваючої війни на її східних територіях основними цінностями стали здоров'я та благополуччя людей, рівень і тривалість життя громадян й уміння професійно діяти в нестандартних ситуаціях. Нині особливої уваги потребує питання якості надання медичної допомоги населенню, яке б відповідало європейським стандартам. Суспільство покладає особливі вимоги до виконання професійних обов'язків медичними працівниками, незалежно від ступеня освіти та фаху. Це вимагає високого рівня освіченості, культури, кваліфікації у тому числі і провізорів.

Пріоритетну значущість питань професійної підготовки майбутніх провізорів закріплено відповідними законами на державному рівні. Особливої уваги в наданні першої долікарської допомоги відводиться вмінню проведення базових реанімаційних заходів, вибір правильної тактики дій у випадку раптової зупинки кровообігу, вміння встановлювати причини критичного стану пацієнта та обирати коректне медикаментозне лікування. Відтак, дисертаційне дослідження Михайла Омельчука «Формування професійної компетентності з надання першої долікарської допомоги у майбутніх провізорів» є актуальним із погляду принципово нового підходу до професійної підготовки майбутніх магістрів фармації, а отже доцільним у контексті наукового пошуку.

Аналіз наукових здобутків щодо зазначеної теми дозволив досліднику виявити низку суперечностей, що свідчить про недостатню вивченість цієї проблеми в сучасних умовах. Серед них найважливішою, на нашу думку, є суперечність між потребами щодо налагодження ефективної комунікації при наданні першої долікарської допомоги, зокрема під час проведення серцево-

легеневої реанімації, та відсутністю належних навичок у провізорів щодо адаптації у стресових ситуаціях.

Науковий аналіз обраної проблеми показав необхідність змін у сучасній фармацевтичній освіті, зокрема оновлення організаційних форм і методів навчання, забезпечення доступності, системності й послідовності, гуманістичної спрямованості, ступеневості, диференціації, компетентнісного та особистісного спрямування. Дисертантом були виявлені проблеми клінічної підготовки майбутніх провізорів під час навчання в інтернатурі, зокрема щодо надання першої долікарської допомоги. Разом з тим, одержані під час експерименту дані засвідчили про високу вмотивованість майбутніх провізорів до такого виду навчання.

До найбільш істотних наукових результатів, отриманих Омельчуком М., належить розроблена й обґрунтована автором структура професійної компетентності з надання першої долікарської допомоги провізорами та визначено її компоненти (мотиваційно-ціннісний, знаннєво-практичний, особистісно-психологічний, організаційно-комунікаційний). На нашу думку, особливо важливим є особистісно-психологічний компонент, оскільки він визначає особистісні якості та психологічні характеристики майбутнього провізора, рівень його самосвідомості, вміння орієнтуватись у нестандартних і непередбачуваних ситуаціях, рівень психо- та стресостійкості, здатність до прийняття рішень, наявність лідерських якостей, необхідних для ефективного керування командою рятувальників.

Дисертантом доведено, що компетентність із надання першої долікарської допомоги у провізора полягає в готовності та здатності розпізнати стан загрози для життя у хворого чи потерпілого, своєчасно викликати допомогу, надати першу долікарську допомогу (зупинка кровотеч, накладання пов'язок, подання ліків (у межах своєї компетенції), а у випадку зупинки кровообігу забезпечувати високої якості реанімаційні заходи та вміти застосувати автоматичний зовнішній дефібрилятор (AED). У зв'язку з тим заслуговує на увагу розроблена науковцем методика формування професійної компетентності з надання першої долікарської допомоги у майбутніх провізорів

на засадах симуляційного навчання під час засвоєння курсу «Практичний курс невідкладної допомоги», ефективність якої було перевірено експериментально. Виявлено, що рівень сформованості мотиваційно-ціннісного компонента в майбутніх провізорів зріс на 22,8%, знаннєво-практичного – на 55,5%, особистісно-психологічного – на 50%, організаційно-комунікаційного – на 20,9%.

Зміст дисертації розкриває вузлові аспекти теми дослідження. У ній чітко сформульовано об'єкт, предмет, мету, завдання та методи дослідження, визначено і використано достатню джерельну базу (список використаних джерел становить 230 найменувань, з них – 73 іноземними мовами). Структура роботи відображає послідовність розв'язання поставлених дисертантом завдань на різних етапах дослідження.

Наукові положення, висновки та рекомендації у дисертації Омельчука М. А. належним чином обґрунтовані. Про це свідчить аналіз тексту дисертації, автореферату та змісту публікацій автора. Дисертаційне дослідження має відповідну теоретико-методологічну основу (сучасні наукові розробки із проблем підвищення якості медичної освіти, її інтеграції у світовий освітній простір, інтеграції змісту, підвищення проблемності викладання навчальних дисциплін у процесі розширення фахової компетентності майбутніх фахівців).

Загалом дисертація Михайла Омельчука містить глибокий аналіз теоретико-методологічних здобутків української і зарубіжної науки, що уможливило розробити структуру професійної компетентності з надання першої долікарської допомоги провізорів.

Найбільш суттєвими і важливими здобутками, що одержані особисто Омельчуком М. А., і які характеризують новизну дисертації, є: обґрунтування структури професійної компетентності з надання першої долікарської допомоги у провізорів, її компонент та визначено критерії її сформованості; обґрунтування методики формування професійної компетентності з надання першої долікарської допомоги у майбутніх провізорів на засадах симуляційного

навчання в інтернатурі медичного університету; розроблення змісту формування відповідної професійної компетентності.

Результати наукового дослідження Омельчука М. А. є важливим і відчутним внеском у теорію і методику професійної освіти. Вони можуть бути використані в діяльності медичних (фармацевтичних) закладів вищої освіти при післядипломній підготовці провізорів у результаті впровадження запропонованої методика формування професійної компетентності з надання першої долікарської допомоги на засадах симуляційного навчання. Розроблені методичні рекомендації «Практичний курс невідкладної допомоги» до розділу «Допомога при невідкладних станах та гострих отруєннях» можуть бути використані провізорами-інтернами, викладачами медичних закладів вищої освіти, а також фахівцями практичної фармації.

Окремі висновки дослідження можуть бути корисними для підвищення професійної кваліфікації фармацевтичних фахівців і подальшого реформування вищої медичної освіти в Україні шляхом використання новітніх освітніх технологій, що формуватимуть професійну компетентність провізорів.

У першому розділі наукової праці *«Формування професійної компетентності з надання першої долікарської допомоги у майбутніх провізорів як проблема теорії та методики навчання»* визначено сутність і зміст базових понять дослідження, зокрема розкрито поняття «якість надання медичної допомоги». З'ясовано, що в умовах швидких соціально-економічних змін в Україні післядипломна фармацевтична освіта стає головним чинником становлення будь-якої особистості та в сучасному суспільстві принципово змінює своє значення, зміст і роль. Вона має ґрунтуватись на принципах цілеспрямованості, прогностичності, технологічності, діагностичності, динамічності й неперервності. З цією метою автором було визначено поняття «компетентність провізора з надання першої долікарської допомоги» як інтегральну сукупність особистісних та професійних якостей фахівця, набутих у результаті навчання, що відображають рівень його теоретичних знань і практичних навичок, морально-етичних якостей, особистісних рис, спрямованих на надання адекватної та якісної першої долікарської допомоги

хворим і потерпілим, у випадку необхідності, до моменту прибуття спеціалізованої медичної допомоги. Обґрунтовано, що компетентність з надання першої долікарської допомоги є невід'ємним компонентом професійної компетентності майбутнього провізора.

У другому розділі «Методика формування професійної компетентності з надання першої долікарської допомоги у майбутніх провізорів на засадах симуляційного навчання в інтернатурі медичного університету» обґрунтовано структуру професійної компетентності провізора з надання першої долікарської допомоги та критерії її сформованості. Розроблено методику формування професійної компетентності з надання першої долікарської допомоги у провізорів в умовах інтернатури та розкрито її зміст, представлено форми та методи формування професійної компетентності з надання першої долікарської допомоги у майбутніх провізорів. Дисертантом було обґрунтовано необхідність формування вміння майбутніми провізорами вчасно розпізнати стан загрози для життя (зупинка кровообігу, травма, анафілаксія, гострі отруєння, гострий коронарний синдром), правильно обстежити пацієнта при невідкладному стані для ефективної та вчасної допомоги, проведення якісних базових реанімаційних заходів із використанням автоматичного зовнішнього дефібрилятора (AED). Тому, з метою оптимізації професійно-діяльнісного компоненту компетентності провізорів, практичні заняття на циклі невідкладної долікарської допомоги мають бути ключовими, та побудованими на основі реалістичних і доступних для сприйняття симуляційних сценаріях, наближених до реальних умов праці провізорів, із використанням манекенів та муляжів для засвоєння практичних навичок.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка ефективності формування професійної компетентності з надання першої долікарської допомоги у майбутніх провізорів» представлено етапи та методику експериментальної роботи, проаналізовано результати педагогічного експерименту. Для визначення ефективності запропонованої методики, що базується на засадах симуляційного навчання, розроблено критерії сформованості компонентів професійної компетентності з надання першої

долікарської допомоги, за якими в подальшому оцінювався рівень сформованості компетентності у провізорів-інтернів.

Загальний обсяг дисертації – 241 сторінка, основна частина – 195 сторінок, додатків – 27 сторінок. Робота оформлена належним чином. У мовностилістичному аспекті враховано особливості наукового стилю мовлення. Чітку логічну структурованість роботи забезпечують відповідні висновки та узагальнення.

Високо оцінюючи рецензовану дисертацію Омельчука Михайла Анатолійовича «Формування професійної компетентності з надання першої долікарської допомоги у майбутніх провізорів», привертаємо увагу до окремих її аспектів, що потребують уточнення, пояснення або корекції.

1. С. 27. Проаналізовано тривалість навчання провізорів у країнах Європи. Проте, на нашу думку, було б доцільно порівняти зміст першої долікарської допомоги в розвинутих країнах і в Україні при підготовці майбутніх провізорів.

2. С. 75-77 – на нашу думку, забагато уваги надано технологіям проведення соціологічних досліджень, що якось мало стосується змісту параграфа 1.4.

3. С. 78 – 84 - результати проведеного анкетування доцільно перенести у розділ 3, як один із етапів констатувального експерименту.

4. За результатами дослідження не зовсім зрозуміло, чим зумовлена висока вмотивованість до вивчення долікарської допомоги майбутніми провізорами.

5. С. 110 (розділ 2) – знову повторюються компоненти професійної компетентності з надання першої долікарської допомоги, розкриті у розділі 1 (с. 54) – варто переставити все в одне місце.

6. Нам видається, що робота виграла б, якщо підсилити формування професійної компетентності по наданню першої долікарської допомоги майбутніми провізорами медико-правовими аспектами цієї проблеми (що має право робити фармацевт у разі настання невідкладного стану, а що заборонено у цій ситуації).

7. Дещо понижують загальний рівень репрезентації роботи низка огріхів технічного й стилістичного плану, які зустрічаються в тексті.

Висловлені вище зауваження і побажання мають подекуди суб'єктивний і дискусійний характер, не зменшують високої наукової і практичної цінності даної наукової праці, суттєво не впливають на зміст, якість і загальне позитивне враження та позитивну оцінку виконаного Омельчуком М. А. дисертаційного дослідження.

Дисертація «Формування професійної компетентності з надання першої долікарської допомоги у майбутніх провізорів» є концептуальним, цілісним, завершеним дослідженням і вирішує вагомую наукову проблему з теорії і методики професійної освіти та відповідає встановленим вимогам п.п. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України «від 24.07.2013 р. № 567», а його автор, М. А. Омельчук, заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04. – теорія та методика професійної освіти.

15.03.2019 р.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри біофізики
Львівського національного
медичного університету
імені Данила Галицького

Пайкуш М. А.